

szervezte a kiszolgáltatott zsidók deportálását a kistarcsai koncentrációs táborból.

A kistarcsai tragédia

Magyarországon már a német megszállás előtt is működött néhány internálótábor a politikai foglyok, menekültek és az állampolgárságukat igazolni nem tudó zsidók fogva tartására. A leghírhedtebbek a csörgői, garanyi, kistarcsai, nagykanizsai és ricsei táborok voltak. A kistarcsai tábor, kb. 15 km-re Budapesttől északkeletre, volt talán a legnagyobb, de kétségtelenül a legismertebb. A tábor zsidó foglyait a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodája (MIPI) segítette az Ortodox Népasztal szolgáltatásai révén.

A megszállás után a táborokat kibővítették, hogy helyet adjanak a nagyszámú túsznak és azoknak a zsidóknak, akiket az ún. „egyedi akciók” (Einzelaktionen) keretében tartóztattak le a német és a magyar hatóságok. Kistarcsán az internáltak száma rendszerint 1500 és 2000 között mozgott. Őt többszintes épületben laktak. Ezek egyikét a Wehrmacht és az SS különféle vétségekért elítélt katonái számára tartották fenn, akiket németek őriztek megfelelő katonai egységek alárendeltségében. Külön épületben helyezték el a politikai foglyokat, túlnyomórészt szocialistákat és kommunistákat, valamint néhány csavargót és prostituáltat. A központi épületet, a „B pavilont” a túszként fogva tartott mintegy 280 prominens személyiség – gyáriparosok, politikusok, orvosok és ügyvédek – számára tartották fenn, akiket 1944 márciusában hoztak ide Budapestről, a Röck Szilárd utca 26. sz. alatti Országos Rabbiképző Intézetből, melyet akkoriban internálótáborként használtak. A túsok bizonyos kedvezményeket élveztek, melyeket más táborlakók nem: nem kellett dolgozniuk, szalmazsákokon aludtak, és a rabbiképző tíz növendéke inaskodott körülöttük, akiket az intézet bízott meg ezzel a feladattal.

A fennmaradó épületek adtak otthont a többi, jóval népesebb kategóriába tartozó fogolynak. A legnagyobb, általában 800-1000 fős csoport a „gestapósokból” állt, vagyis azokból, akiket a Gestapo tartóztatott le. Ezek a szerencsétlenek rendszerint először a Pest megyei börtönben töltötték némi időt, aztán egy Lemke nevű SS-altiszt vezetése alatt álló Gestapo-egység hozta őket Kistarcsára. E zsidók közül számosat összeesküvéssel vagy szabotázzsal vádoltak.⁷⁸ A foglyok utolsó csoportja azokból állt, akiket a magyar hatóságok tartóztattak le a megszállás utáni első néhány napon, különböző vasútállomásokon és villamosmegállókban, vagy mert „tiltott” telefonbeszélgetéseket bonyolítottak le.

Kistarcsáról indították Auschwitzba április 28-án az első transzpor-